

F. t. beslutn. vedr. en dansk sproglov

Beslutningsforslag nr. B 56. Fremsat den 6. december 2006 af Søren Krarup (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Louise Frevert (DF), Pia Kjærsgaard (DF), Karin Nødgaard (DF), Poul Nødgaard (DF) og Peter Skaarup (DF)

Forslag til folketingsbeslutning om forberedelse af en dansk sproglov

Folketinget pålægger regeringen at forberede et forslag til en dansk sproglov. Formålet er at sikre en sammenhængende dansk sprogpolitik, der kan bidrage til styrkelse og udvikling af det danske sprog som et komplet og samfundsberende sprog.

Loven skal tage klart sigte på at modvirke, at dansk lider domænetab, og det skal gennem loven sikres, at det danske sprog bruges og ikke viger for engelsk inden for videnskab, højere ud-

dannelse, erhvervsliv og offentlig forvaltning. Der skal ved udformningen af lovgivningen lægges vægt på den 4-punkts-plan, der i 2003 er udformet af Dansk Sprognævn (»Dansk Sprognævns forslag til retningslinjer for en dansk sprogpolitik«).

Det pålægges regeringen at fremsætte lovforslag i begyndelsen af folketingssamlingen 2007/08.

Bemærkninger til forslaget

Indledende bemærkninger

Danmark er et lille land og et lille sprogområde, og det danske sprog er derfor konstant presset af fremmede sprog, der tales af stadig flere og benyttes i internationale sammenhænge. I øjeblikket er det naturligvis engelsk, der især i kraft af den amerikanske dominans i den vestlige verden er ved at blive eneste internationale sprog. Det viser sig på alle områder – ikke mindst dér, hvor det er umuligt at begrænse brugen i modens, modernitetens og modedyrkelsen verden. Ingen kan i dag læse danske aviser og blade eller se dansk fjernsyn uden at blive overvældet af engelske ord og udtryk. Enhver kan inden for sit arbejds- og fagområde iagttage, hvordan dansk er under et vedvarende pres.

Dette er modernitetens vilkår, hvor trangen til at være med og være på højde med omgivelserne er det fremherskende, og her kan ingen lovgiver stille noget op. Det er et spørgsmål om tonen i landet. Det handler om, hvad man gerne vil ligne, og hvem man gerne vil være, og her kan kun en slags åndelig og folkelig vækkelse ændre på den sproglige tilstand – svarende til det, der skete i forbindelse med Holbergs komedier, hvor Jean de France blev gjort til grin og ikke dyrket.

Det danske sprog i den offentlige sammenhæng

Anderledes er det med den placering, det danske sprog får i Danmark i den offentlige sammenhæng, og her har lovgiverne mulighed for at sætte grænser og stille krav. Det vil være en helt selvfølgelig opgave i forbindelse med en dansk sproglov. Et hovedformål hermed vil være at sikre det danske sprogs fremtid som et komplet og sammenhængende sprog. Lovgivningen skal således tage klart sigte på at modvirke, at dansk lider domænetab, og inden for al offentlig forvaltning såvel som inden for videnskab, højere uddannelse og erhvervslivet skal det gennem lovgivningen sikres, at det danske sprog bruges og ikke viger for engelsk.

Når f.eks. opslag til stillinger på danske universiteter ikke fremkommer på dansk, men kun på engelsk, så kan loven gå ind og ændre på tilstanden. Når dansk sprog på de videregående uddannelser viger for en-

gelsk, så at man skal være hjemmevant på engelsk for at kunne tage en afsluttende dansk eksamen, kan loven gå ind og kræve det danske sprog genindsat på sin selvfølgelig plads. Når Handelshøjskolen i København uden nogen reel drøftelse med omverdenen ændrer sit navn til »CBS Copenhagen Business School«, og når Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole offentliggør en strategi for internationalisering, hvor en af målsætningerne lyder således: »Inden år 2010 skal engelsk være det primære undervisningssprog for alle kandidatuddannelser, hvor det er relevant« (Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 2000: 8) – så kan en sproglov ændre på dette og kræve respekt for og anvendelse af det danske sprog.

Alternativet til klart udformede sprogkrav vil være, at dansk gradvis hører op med at være et sprog, der er brugbart i videnskabelig sammenhæng og til videnskabelige formål. Det danske sprog visner på universiteter og uddannelsesanstalter. Hvor der ikke er brug, vil der i længden ikke være liv. Det er i dette perspektiv, man efter Dansk Folkepartis mening må anskue situationen, og perspektivet har også at gøre med kunstneriske og mediemæssige forhold. Efter forslagsstillernes mening er det f.eks. uheldigt, at der med statsstøtte produceres film i Danmark med kun engelsk tale. Danske film skal tale dansk – hvilket naturligvis ikke forhindrer, at der også kan fremstilles engelsksprogede udgaver.

Interessen for en sprogpolitik

Der har i de senere år ved forskellige lejligheder fra mange sider været udtrykt interesse for og ønske om en styrkelse af det danske sprog gennem en egentlig sprogpolitisk indsats. Folketinget gennemførte den 20. marts 2003 en sprogpolitisk debat (Folketingsåret 2002-03, forespørgsel nr. F 35), der tog afsæt i ønsket om at styrke og udvikle det danske sprog, så det i fremtiden kan bevare sin kulturbærende funktion. I regeringens (Kulturministeriets) sprogpolitiske redegørelse den 23. januar 2004 (Folketingsåret 2003-04, redegørelse nr. R 8) var for første gang forsøgt udformet en klart erklæret dansk sprogpolitik, der betoner, at

»dansk også i fremtiden skal være et komplet og samfunds bærende sprog, som kan bruges til at udtrykke tanker og idéer om alle sider af tilværelsen«. Et nøgleord i redegørelsen er parallelsprogligheden, der betoner behovet for en strategi, hvor dansk skal styrkes, uden at engelsk eller andre relevante fremmedsprog nedprioriteres.

Mange offentlige og private virksomheder har i de senere år udformet sprogpoltiske initiativer, og arbejdet i Dansk Sprognævn og nævnets forskellige initiativer og udspil følges med stor opmærksomhed over alt.

Imidlertid er der opstået en vis uklarhed omkring regeringens politik. I en redegørelse i 2004 til Folketinget fra Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling om »Styrket internationalisering af uddannelserne« fremgik det, at regeringen nu ville »sætte fokus på øget brug af engelsk som undervisningssprog i de videregående uddannelser« (Folketingsåret 2003-04, redegørelse nr. R 14 s. 12). Også Det Radikale Venstre har bidraget til uklarhed ved i 2002 at fremlægge et sprogpoltisk udspil: »Politik for det danske sprog«, der ville styrke dansk, bl.a. ved initiativer mod truende domænetab, for kun fire år senere – i august 2006 – at gå den modsatte vej med et forslag om, at alle danskere skal have både dansk og engelsk som modersmål. Det Radikale Venstre påstår i sit nye oplæg, at sproget er »en barriere«, og ser helt bort fra, at nationalsproget er kulturens absolut vigtigste udtryk.

Efter Dansk Folkepartis mening er det afgørende, at der udformes en sprogpoltik, der lovfæstes i konkrete bestemmelser. En egentlig lovgivning, vedtaget af Folketinget, har større vægt end en række målsætninger, der formuleres af regeringen. Loven skal forpligte

offentlige institutioner over for det danske sprog og skal modvirke tendensen til domænetab, som Dansk Sprognævn og flere sprogforskere advarer imod. Loven skal bidrage til, at det danske sprog bruges og ikke viger for engelsk inden for videnskab, højere uddannelse, erhvervsliv og offentlig forvaltning. Det vil være naturligt, at loven også fastslår danskundervisningens helt afgørende betydning i folkeskolen, og at der i sammenhæng hermed lægges op til en forstærket indsats i danskundervisningen på alle niveauer.

I Bilag 1 til beslutningsforslaget er optrykt en række punkter, der kan indgå i udformningen af en dansk sproglov. Der er tale om konkrete punkter, som hver for sig berører vigtige områder af kommunikationen her i landet, og det bør nøje overvejes, hvordan disse punkter bedst indpasses i en kommende lovgivning.

Centralt i debatten står Dansk Sprognævns forslag fra 2003. Som Bilag 2 til beslutningsforslaget er optrykt Sprognævnets forslag til retningslinjer for en dansk sprogpoltik, optrykt i Nyt fra Sprognævnet 2003, nr. 2.

Afsluttende bemærkninger

Det er ikke meningen med dette forslag, at vi her i landet skal afskære os fra udlandet og lukke os hermetisk inde i vort eget sprogområde. Det drejer sig om at sikre det danske sprogs fremtidige eksistens. Forudsætningen for det internationale er som bekendt det nationale. Danskere har altid søgt ud over Danmarks grænser for at blive dygtigere, klogere og mere vidende. Men det var som hjemmehørende i et land, hvor modersmålet var det samlende og bærende, de gjorde det, og det var således, at deres uddannelse og arbejde fik integritet og dybde.

Skriftlig fremsættelse

Søren Krarup (DF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forberedelse af en dansk sproglov.

(Beslutningsforslag nr. B 56).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.

Forslag til principper, der kan indarbejdes i dansk sprogpolitik

Dansk er eneste officielle og offentlige sprog i Danmark. Heraf følger:

I. Hovedregel om offentligt sprog i Danmark

Al offentlig tjeneste og administration i Danmark skal foregå på dansk.

II. Andre sprogs plads i forhold til dansk

Offentligt tilskud til oversættelse til fremmedsprog, der tilsigtes benyttet indenlandsk over for danske statsborgere i brochurer, radio, fjernsyn, til skiltning og på internet, bortfalder.

Ud over dansk kan offentlig dansk tjeneste og administration ganske vist undtagelsesvis tillige betjene sig af en række andre sprog, f.eks. til nødtørftig underretning af udlændinge på gennemrejse. Først og fremmest gælder undtagelsen begrænset tolkningsbistand til asylansøgere, der endnu ikke har modtaget dansk opholdstilladelse. Efter opnåelse af dansk opholdstilladelse må muligheden for gratis tolkningsbistand være opført, ud over hvad efterforskning iværksat af retsvæsenet eventuelt måtte nødvendiggøre.

Udsagn på fremmedsprog i disse forbindelser skal altid ledsages af dansk oversættelse.

Fremmedsprog vil kunne erstatte dansk i bl.a. disse tilfælde:

a)

Fremmedsprog kan naturligvis anvendes ved undervisning og eksamination i fremmedsprog, desuden undtagelsesvis ved foredrag og konferencer med udenlandske paneldeltagere, der ikke kan forventes at forstå dansk.

Derimod bør væsentlige samtaler, forhandlinger og korrespondance på f.eks. et universitet eller andre danske læresteder foregå på dansk.

Ønsket materiale på fremmedsprog til formål ud over undervisning og eksamination deri må sponsoreres særskilt af enten forskningsrådene (til muliggørelse af formidling i udlandet) eller sponsorer udefra.

b)

Ved deltagelse i internationalt samarbejde med udspring og hjemsted i Danmark, herunder internationalt sammensatte bedømmelsesudvalg til offentlige stillinger, kan de to øvrige nordiske hovedsprog, norsk og svensk, undertiden fuldyldigt erstatte dansk, således at sideløbende dansk oversættelse ikke er påkrævet.

c)

Ved deltagelse i overnationalt samarbejde uden for Danmark især i henholdsvis EU, NATO og FN følges de dergældende sprogregler. I øvrig diplomatisk henseende bruges de sprog, der i øvrigt skønnes at tjene Danmarks interesser bedst ved den givne lejlighed. Alle væsentlige traktater skal det offentlige under alle omstændigheder lade oversætte til dansk. Oversættelse af mindre væsentlige dele kan overlades til privat foretagsomhed og virkestrang.

III. Navngivning

Alle offentlige institutioner i Danmark skal bære dansk navn.

Det gælder også selvejende eller private institutioner, som det offentlige yder hel eller delvis støtte til.

Undtaget fra reglen er institutioner, der som mindre del af deres betegnelse bærer vigtige udenlandske personnavne såsom »John F. Kennedy Instituttet.«

Eventuelle komplette oversættelser af navnet skal være sekundære, hvilket indebærer mindre skrift på såvel bygninger som brevpapir: højst halvt så stor skrift. Ved eventuelle oversættelser af navnet, oversættes samtidig til engelsk, tysk og fransk, altså ikke til engelsk alene.

Hjemmesider, der tilhører offentlige danske institutioner, skal i første række være affattet på dansk.

IV. Arbejdsmarked

Alle ansættelsesaftaler mellem arbejdsgivere og lønmodtagere skal affattes på dansk. Løn-

modtagere har ret til at forlange, at faglige forhandlinger med arbejdsgiveren sker på dansk.

Alle offentlige stillinger i Danmark og betalt af det offentlige skal opslås på dansk, altså også alle stillinger i diplomatiet.

V. Filmstøtte

Offentlig dansk filmstøtte skal udelukkende gå til film, der er dansksprogede, herunder regnes bl.a. sprogene færøsk og grønlandsk, som ligeledes udgør officielle sprog inden for det danske rige, i anden række nordisksprogede. Der ydes ikke støtte til film, der fortrinsvis udtrykker sig på andre sprog; de må klare sig på markedsvilkår.

VI. Elektroniske medier

Punktafgift på fremmedsprogede reklamer i såvel radioen som andre delvis eller helt kommercielt finansierede fjernsynskanaler, der sender til og fra Danmark. Fremmedsprogede sætninger og slagord alene må tillige udløse punktafgift.

For Danmarks Radio og for begge fjernsynsstationer i offentlig dansk tjeneste (DR og TV 2) må sprogkravene tydeliggøres og skærpes:

a)

Alle programmer i radio og tv skal bære danske titler, hvilket indebærer oversættelse af udenlandske udsendelsers og films titler samt oversættelse ved forsyning med undertekster eller simultantolkning.

b)

Grænser for andel af udenlandske produktioner inden for hovedområderne nyheds-, kultur-, underholdnings-, børne- og ungdomsudsendelser. Heraf igen øvre grænse for andelen af engelsksprogede programmer: f.eks. 2/3 inden for hver kategori.

c)

Medarbejderne skal løbende gennemgå obligatoriske danskurser med vægt på sproghistorie, stillejer og udtale. Afvigelse fra dansk sprog og tale og god sprogsik skal forhindres og umiddelbart påtales.

VII. Sprogteknologiske tiltag

a)

Kulturministeriets og Carlsbergfondets tilskud til Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs (DDSL) igangværende projekt under benævnelsen »ordnet« er ikke tilstrækkeligt. I forhold til samtidens hastige sproglige domænetab til engelsk i Danmark, Norden og Europa i det hele taget er projektet for uambitiøst og udvikles alt for trægt og defensivt. Fra Kulturministeriets, Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets side må der satses langt stærkere på en langt hurtigere opbygning af »ordnet« som en dansk, og i anden række en fællesnordisk, ordbogsdatabase, som skal være frit tilgængelig på internettet (ordnet.dk, senere udbygget til f.eks. et fællesnordisk ordnet.org) med mulighed for udvikling af interaktiv synonymafsøgning samt grammatik- og syntaks kontrol. Redskabet bør inddrages i grundskolens danskundervisning.

b)

Det fortsatte offentlige tilskud til Den store Danske Encyklopædi bør søges betinget af dens fulde offentlige tilgængelighed således:

- udlægning af Encyklopædien til fri afbenyttelse på internettet (med forbindelse og lænker til »ord-net«) under forudsætning af en løsning på det ophavsretlige problem samt
- som væsentlig del af offentligt ansatte danske forskeres offentlige formidlingsforpligtelse skal indgå løbende ajourføringer af Encyklopædien ved de ansvarlige ledende forskere på de enkelte områder og fakulteter ifølge Kongelig Dansk Hof- og Statskalender.

c)

Påbegyndelse af en fuldstændig digitalisering af dansksproget skriftlighed fra dens historiske begyndelse, uundgåeligt omfattende de ældre dansksprogede samlinger af skrifter og bøger på Det Kongelige Bibliotek, herunder tryksager, der i kraft af gældende regel om 70 års forældelse ej længere er omfattet af ophavsretten, således at fortidens skriftlige danske kultur efterhånden vil kunne blive lige så let tilgængelig for enhver med internetforbindelse som fortidens engelske og – vist nok også franske – fremover planlægges at blive det. Således har British Library i 2005 fået en større donation fra firmaet Google

til et projekt om digitalisering af den engelsksprogede skriftlighed.

Arkiv for Dansk Litteratur (<http://www.adl.dk>) under DDSL og det frivillige fællesnordiske Projekt Runeberg (<http://runeberg.org>) omfatter fortrinsvis skønlitteratur og er i sagens natur alene derfor ufuldstændige digitaliseringer af fortidens danske skriftlighed. Der fordres en systematisk tilgang, således at dansk fortid lige så lidt som dansk sprog ikke bare går i glemmebogen. Ved en kronologisk fremgangsmåde, hvor så at sige revl og krat medtages i digitaliseringen, kan skiftende væsentlighedskriterier ved søgning fra enkeltpersoners side lettest tilgodeses. Ældre materiale vil f.eks. have interesse blot i kraft af netop at være ældst.

Dette initiativ har fællesnordiske perspektiver, der kraftigt ligner de i ovennævnte punkt VII a berørte angående den vordende fællesnordiske ordbogsdatabase »ordnet«. I begge tilfælde bør de virkeliggøres og varetages af det i år 2004 stiftede Nordisk Sprogråd.

VIII. Dansk Sprognævn

Dansk Sprognævn bør have en langt mere fremskudt plads i sprogpolitiske beslutninger og administration. Væsentlig er f.eks. udviklingen af holdbare og hurtige beslutningsprocedurer vedrørende sproglige nydannelser. Flere opgaver, som er overladt til private foretagender som ovennævnte DDSL, må overdrages til Dansk Sprognævn i stedet, således at et ansvar over for øvrighed og offentlighed langt lettere kan gøres gældende. Udviklingen af »ordnet« bør f.eks. styres af Dansk Sprognævn.

Bilag 2

Dansk Sprognævns forslag til retningslinjer for en dansk sprogpolitik

(Her optrykt efter Nyt fra Sprognævnet 2003/2)

Nærværende forslag udpeger elementer der ifølge Sprognævnet bør indgå i en dansk sprogpolitik. Efter at et oplæg var blevet behandlet ved arbejdsudvalgets møde den 27. februar, blev det dagen efter behandlet ved årsmødet for repræsentantskabet. Repræsentantskabet besluttede at oplægget skulle revideres på basis af de fremkomne bemærkninger og derefter sendes til kulturministeren samt til Folketingets Kulturudvalg. Et væsentligt formål hermed var at yde et fagligt bidrag til Folketingets forespørgselsdebat om sprogpolitik den 20. marts 2003.

Baggrund

I de senere år er sprogpolitik kommet på dagsordenen i Danmark. Det fremgår bl.a. af den tidligere regerings arbejde med en politik for det danske sprog, af Det Radikale Venstres 10-punkts-plan fra 2002 og af en forespørgsel der i januar 2003 blev anmeldt til kulturministeren af fire radikale folketingsmedlemmer: »Hvilke konkrete initiativer vil regeringen tage for at styrke og udvikle det danske sprog, så det også i fremtiden kan bevare sin kulturbærende funktion?« Interessen for sprogpolitik skyldes utvivlsomt at den sproglige situation har forandret sig i Danmark. De vigtigste faktorer er

- Det engelske sprogs udbredelse (som led i internationaliseringen og globaliseringen)
- Mangesprogligheden (Danmark er ikke længere et homogent sprogsamfund)
- Alment forøgede krav til sprogbeherskelse (i forbindelse med overgang til informations-samfundet)

Der foreligger altså en ny situation, og nye tider stiller nye udfordringer. Om det danske sprogs status skal det indledningsvis tilføjes at den svære retskrivning svækker dansk i forhold til mange andre sprog, men at dansk samtidig er blevet styrket via medlemskabet af EU.

Overordnet sigte

Det overordnede sigte med en sprogpolitik er ifølge Dansk Sprognævn at *sikre dansk som et komplet og samfundsberørende sprog og sikre alles ret til sprog: dansk, modersmål, fremmedsprog*. Forudsætningen for at det første af disse mål kan nås, er at der på de områder hvor dansk nu viger for engelsk, dvs. hvor der foregår såkaldt domænetab, indføres *parallelsproglighed* (der også kan benævnes *samsproglighed* eller *jævnspøglighed*). Inden for områder som viden-skab, højere uddannelse og erhvervsliv er målet altså at sikre at der bruges dansk, ikke i stedet for, men ved siden af vor tids internationale hjælpesprog (internationalt engelsk).

Da det er givet at vi i dette århundrede får mere engelsk i Danmark, kan konsekvensen af ikke at indføre parallelsproglighed blive at dansk efterhånden forsvinder fra en række funktionsområder. Siden oplysningstiden har dansk været et af verdens relativt få komplette sprog, et kultursprog der kan bruges til det hele, og som man kan skrive en encyklopædi på. Hvis man vil sikre sig at denne situation fastholdes, er der brug for en strategi der samtidig tilgodeser dansk og engelsk. En enten-eller-strategi er ikke brugbar fordi den vil svække os enten udadtil eller indadtil: Hvis vi satser på dansk, hæfter vi os af internationaliseringen, og hvis vi satser på engelsk, ophører dansk med at være et komplet sprog.

Mere præcist kan den strategi der anbefales, betegnes som en et-to-strategi: Dansk er hovedsproget, men af hensyn til Danmarks deltagelse i det internationale liv må engelsk på en række funktionsområder være parallelsprog. På disse områder må det sikres at dansk ikke glider ud, men lader sig anvende ved siden af engelsk.

En 4-punkts-plan

Dansk Sprognævns forslag til en sprogpolitik kan sammenfattes i fire hovedpunkter.

1. Dansk som videnskabsprog og højere undervisningssprog

Et af de klareste resultater fra Pia Jarvads udrådning *Det danske sprogs status i 1990'erne – med særligt henblik på domænetab* (2001) er at videnskabens sprog i dag er engelsk. Inden for de naturvidenskabelige-tekniske fag er domænet videnskab praktisk taget tabt, således at det danske videnskabsprog stagnerer og dør ud. Men også på andre fagområder publiceres der i dag i udstrakt grad på engelsk.

Fordele ved at bruge engelsk er indlysende, men der er også ulemper. Den formidling af videnskabelige resultater til det danske samfund som forskerne har en demokratisk forpligtelse til at påtage sig, vanskeliggøres, og det samme gælder formidling på tværs af faggrænser til andre forskere.

Hertil kommer at kvaliteten af det videnskabelige arbejde kan lide under at forskerne ikke behersker engelsk tilstrækkelig godt. Sprognævnet kan i den forbindelse tilslutte sig Kulturministeriets forskningsudvalg, som i sin handlingsplan for Kulturrens Forskning 2001-2004 anbefaler at dansk styrkes som videnskabsprog ved oversættelse af dansksprogede publikationer til relevante internationale sprog. En mulighed ville være at give doktorander tilbud om at få oversat deres afhandlinger (fx ved en genoplivelse af Rask-Ørsted-Fonden). Det ville være til gavn både for videnskaben og for dansk som videnskabsprog. Til ph.d.-afhandlinger skrevet på et fremmedsprog bør stilles krav om at de indeholder et udførligt resumé på dansk. Dette krav stilles til doktordisputatser (jf. bekendtgørelse om doktorgrader af 14.8.1996, § 6), mens den enkelte institution fastsætter reglerne for ph.d.-afhandlinger (jf. bekendtgørelse om ph.d.-uddannelsen og ph.d.-graden af 8.3.2002, § 14, stk. 1).

I de højere uddannelser undervises der i dag i betydeligt omfang på engelsk, og mange universitetsuddannelser er nu engelsksprogede. Et argument til støtte herfor er at man gerne vil tiltrække udenlandske udvekslingsstuderende (der ikke længere forventes at lære dansk), et andet at tilbyde internationale uddannelser for interesse-

rede danske studerende. Men der er også problemer ved at fravælge dansk, ikke mindst når man tænker på at langt de fleste studerende efter endt uddannelse skal arbejde i en dansk sammenhæng. Sprognævnet har i den anledning skrevet til Rektorkollegiet om undervisningssprog på de danske universiteter. I dette brev (22.6.01) nævner vi at det er vigtigt

- at dansk sikres som et komplet sprog der er brugbart i uddannelse og forskning;
- at det faglige niveau ikke synker pga. danske undervises og studenters begrænsede beherskelse af fremmedsprog;
- at undervisning på fremmedsprog ikke forplanter sig nedad i uddannelsessystemet;
- at faglig formidling til offentligheden ikke hæmmes pga. manglende dansk fagsprog.

2. Korrekt og velfungerende dansk i det offentlige rum

Offentlige myndigheder må være forpligtede til at henvende sig til borgerne på et forståeligt, klart og tidssvarende dansk. Det arbejde der allerede nu er i gang med at forbedre myndighedernes sprog, bør videreføres og udvides.

Erhvervslivet har en fremherskende plads i det offentlige rum, og det gør det naturligt at stille nogle krav til det. I det omfang der bruges dansk, bør dette være klart, korrekt og forståeligt. Men hvad erhvervslivet angår, er det et større problem at dansk fravælges til fordel for engelsk (fx i reklamer, stillingsopslag, på hjemmesider og som concernsprog). Beskyttelsesforskrifter, arbejdsinstrukser og ansættelseskontrakter bør være på dansk, og de ansatte bør sikres ret til at forhandle på dansk. Derudover er der brug for en bred diskussion af engelsk som concernsprog. Den bedste måde at styrke dansk på er at bruge det, og hvad dette angår, har erhvervslivet et medansvar.

I medierne bør skriftsproget være klart og korrekt, og med henblik herpå er der behov for en forstærket sproglig indsats i journalistuddannelserne. Hvad radio og tv angår, har DR og Tv 2 som public service-kanaler en forpligtelse til at repræsentere dansk sprog på en kvalificeret måde. Som Danmarks mest læste tekstform bør tv-tekstning være bedre end den gennemgående er i dag, og det er ønskeligt at tekstningen bliver kvalitetsmærket. Endelig må man sikre at der i væsentligt omfang stadig tales dansk på public service-kanalerne: En betydelig del af program-

Bilag til f. t. beslutn. vedr. en dansk sproglov

merne bør være på dansk, og der skal gerne laves flere dansksprogede programmer end man gør i dag.

3. Forstærket undervisning i dansk på alle niveauer

Det danske sprog må sikres en central plads i hele uddannelsessystemet, og dansk lærernes kompetence bør styrkes således at de har de nødvendige forudsætninger for at kunne undervise kvalificeret i de sproglige aspekter af faget. Både på seminarierne og universiteterne er der behov for at styrke den sproglige side af danskfaget, herunder elementær grammatisk viden om sprogets opbygning og funktion. I undervisningen bør også elevernes almene sprogbevidsthed styrkes.

Ikke blot den almindelige danskundervisning, men også undervisningen i dansk som andet-sprog må styrkes. I folkeskolen har ca. en tiendedel af eleverne et andet modersmål end dansk, og i København er det en betydeligt større del af eleverne der er tosprogede. Uden for skolen bør indvandrere og flygtninge sikres de bedst mulige tilbud om danskundervisning. I en dansk sprogpolitik bør hensynet til dansk som andetsprog i det hele taget veje meget tungt. Alle borgere i Danmark skal kunne tale, skrive og forstå dansk på et niveau der ikke begrænser deres deltagelse i samfundslivet.

I skolernes danskundervisning bør der indgå nabosprogsundervisning i norsk og svensk således at eleverne gives adgang til et sprogsamfund der omfatter 20 millioner mennesker (det nordiske sprogfællesskab). Alle borgere i Danmark bør forstå norsk og svensk.

I Danmark har op mod en femtedel af befolkningen alvorlige læseproblemer, og for disse såkaldt funktionelle analfabeter bør der være tilbud om danskundervisning.

4. Forstærket undervisning i fremmedsprog

En dansk sprogpolitik, der har til hensigt at fremme parallelsproglighed, må nødvendigvis sikre at undervisningen i engelsk er bedst mulig. Danskerne er ikke så gode til engelsk som de gennemgående selv tror, og det skal der rettes op på hvis man skal undgå ukvalificeret kommunikation med udlandet.

Selvom engelsk i dag er verdenssproget, er også andre sprog vigtige. Der bør være mulighed

for at blive undervist i store fremmedsprog som tysk (et af vores nabosprog), fransk, spansk, russisk, japansk og kinesisk. Endelig er det vigtigt at der i Danmark undervises i indvandrersprog som tyrkisk, arabisk, farsi og urdu. Kendskab til disse sprog er en væsentlig resurse, og i en tid hvor stærke kræfter påvirker os i retning af mindre sproglig og kulturel variation, er det vigtigt at være opmærksom på værdien af sproglig mangfoldighed og at forsøge at fastholde denne mangfoldighed.

Juridiske og administrative redskaber

Virkeliggørelsen af en dansk sprogpolitik bliver utvivlsomt en vanskelig og resursekrævende opgave, men også hvad dette angår, er der meget stof til eftertanke i den svenske rigsdagskomité's forslag til handlingsprogram for det svenske sprog (*Mål i mun*, 2002), et forslag Dansk Sprognævn generelt kan tilslutte sig.

På det overordnede plan kan man overveje en sproglov der fastlægger at dansk er hovedsproget i Danmark og landets officielle sprog i internationale sammenhænge, samt at de der udfører opgaver inden for den offentlige forvaltning, er forpligtede til at anvende klart og tidssvarende dansk.

Derudover er det utvivlsomt mest hensigtsmæssigt at indføre rammebetingelser. På en række områder fastlægger regeringen og Folketinget rammebetingelser der har betydning for det danske sprog. Og de enkelte ministerier har mulighed for at gennemføre en række administrative tiltag. De mest relevante ministerier er her Undervisningsministeriet, Kulturministeriet, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, Økonomi- og Erhvervsministeriet, Udenrigsministeriet og Justitsministeriet.

Det siger sig selv at en konstruktiv og forpligtende dialog med erhvervslivet er en vigtig forudsætning for at en dansk sprogpolitik kan bære frugt.

Afslutning

Hvis der ikke inden længe gennemføres en dansk sprogpolitik, bliver der en pris at betale. Dansk, der endnu indtager en stærk position, vil som følge af fortsatte domænetab stå i fare for efterhånden at ophøre med at være et komplet sprog, og det vil ophøre med at udvikle sig i samme takt som før. Endvidere vil der opstå et

skel mellem en elite der forsker og formidler på engelsk, leder sine virksomheder på engelsk og sender sine børn i engelsksprogede skoler, og et stort B-hold der pga. begrænsede engelskfærdigheder ikke har disse muligheder. Sprogkløfter kan blive til klassekløfter, og det demokratiske problem der allerede i dag ligger i at en stor befolkningsgruppe ikke kan begå sig på engelsk, vil blive forstærket. En sådan udvikling kan

dæmpes og i bedste fald undgås ved hjælp af en forpligtende sprogpolitik som den her beskrevne.

Redaktionel bemærkning:

Ovenstående er en let bearbejdet udgave af det forslag der i marts blev sendt til kulturministeren og Folketingets Kulturudvalg.